

บทที่ ๓

พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหามารยาทของเยาวชน

พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหามารยาทของเยาวชน ถือว่าเป็นวิธีที่สำคัญในการระงับปัญหามารยาทที่เกิดขึ้นโดยมีเทคนิควิธีการอย่างเป็นขั้นตอน อันเป็นทางออกที่ดี โดยแก้เหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน ทั้งที่สามารถมองเห็นได้และไม่สามารถมองเห็นได้ แต่รู้ได้ด้วยความรู้สึก จำเป็นต้องสร้างกรอบหว่านล้อม ดังนี้

๓.๑ พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหามารยาทของเยาวชน

พระพุทธศาสนาที่มองเห็นเยาวชน เป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของสังคมในอนาคต จำเป็นต้องให้ได้รับการฝึกฝนอบรมตนในทางที่ดี โดยใช้พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหามารยาทที่เกิดขึ้นจากเยาวชน เป็นการปลูกฝังสิ่งที่ดี ๆ ปลูกจิตสำนึก ความรับผิดชอบ ชั่วดี ให้เห็นคุณค่าของความเป็นคน มองเห็นบุคคลอื่นหรือเพื่อนร่วมงานเสมือนญาติ การป้องกันแก้ไขปัญหามารยาทของเยาวชนนั้น ต้องมีทั้งการป้องกัน การปราบปราม การรักษา การเร่งสร้าง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามหลักปธาน ๔^๑ ดังต่อไปนี้

๑) ป้องกัน : ไม่ให้เกิดมารยาทของปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว และใช้มาตรการวิธีทางต่าง ๆ ป้องกันก่อนที่ปัญหามารยาทจะเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นอีก เช่น ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยมที่ผิด ๆ ให้โอกาสแก้ไขตัวเอง เปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้ดีกว่าเดิม เปลี่ยนสังคมที่คบหา เปลี่ยนสภาพความเคยชิน ป้องกันไม่ให้กลับไปกระทำความผิดที่เคยกระทำมาก่อน ป้องกันโดยส่งเสริมให้เยาวชนสร้างคุณค่าในตนเอง ป้องกันไม่ให้เลิกล้มทางไปกว่าเดิม ป้องกันด้วยการให้เวลา ให้ความเข้าใจ ไม่ซ้ำเติม ป้องกันด้วยการละเว้นจากเหตุที่จะนำไปสู่ความผิดพลาดรุนแรงทั้งหลาย เช่น อบายมุข หรือกลุ่มผู้ชักชวน หรือการเข้าเสวนาคบหากับคนพาล เป็นต้น สิ่งเหล่านี้คือการป้องกันที่ดี สร้างเหตุที่ดี โดยละเว้นเหตุที่จะนำสู่ทุกขโทษของมารยาทในทุกรูปแบบได้ ต้องเริ่มจากตัวเยาวชนเองและบุคคลใกล้ชิด สภาพแวดล้อม ต้องช่วยเหลือประสานความร่วมมือร่วมใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพระพุทธศาสนาได้มีเกราะป้องกันปัญหามารยาทที่แสดงไว้ด้วยหลักศีล ๕^๒ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้บัญญัติหลักปฏิบัติไว้ ๕ ข้อ เพื่อป้องกันมารยาท ดังนี้ ข้อที่ ๑ ห้ามเบียดเบียน

^๑ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๐/๒๘๓.

^๒ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๕-๓๑๖/๓๐๒-๓๐๓.

บุคคลอื่นให้ได้รับความเดือดร้อน ข้อที่ ๒ ห้ามลักขโมยของบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ข้อที่ ๓ ห้ามล่วงละเมิดของรักของหวงบุคคลอื่น ข้อที่ ๔ ห้ามพูดเท็จ ศีลข้อที่ ๕ ห้ามเสพของมึนเมา สอดคล้องกับ อ่อน วงศ์อ้าย กล่าวว่า “ช่วงในพระราชจะไปทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม”^๓ ในขณะที่ พระราชสิงหรวมณี (โสภณ โสภโณ) ได้แสดงพระธรรมเทศนาความว่า

อาตมาจะมาเชิญชวนท่านทั้งหลายทำประกันชีวิตกับพุทธบริษัท การทำประกันชีวิตกับพุทธบริษัทนั้น อาตมาเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้ามาเชิญชวนท่านทั้งหลายทำประกันชีวิต และคิดว่าหลายท่านได้ทำประกันชีวิตมาแล้วตั้งแต่เล็กแต่น้อยโดยไม่รู้ตัว โดยเอาศีล ๕ มาเป็นหลักประกันชีวิต ศีล ๕ ข้อ เป็นธรรมะพื้นฐาน โดยทั่วไปสำหรับคนเราโดยเฉพาะพุทธบริษัท ไม่ได้ประกันเฉพาะชาตินี้ภพนี้เท่านั้น เป็นหลักประกันไปถึงภพหน้าชาติหน้า ถ้าใครประพฤติปฏิบัติเสมอต้นเสมอปลายตลอดชีวิต เป็นหลักประกันได้เลยว่าไม่ต้องกลัวไปสู่อบาย^๔

ดังนั้น การป้องกันที่ดี ต้องสร้างเหตุที่ดี เริ่มจากตัวเราเองและบุคคลใกล้ชิด โดยมีศีลเป็นเครื่องควบคุม ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

โดยที่ศีลข้อที่ ๑ เว้นจากการฆ่าสัตว์ด้วยตนเองหรือใช้ให้บุคคลอื่นฆ่า ถ้าไม่เว้นยอมนยังสัตว์ให้ไปเกิดในนรก ในสัตว์เดรัจฉานในเปรตวิสัย และเมื่อเกิดเป็นมนุษย์อีกจะได้รับผล ๙ ประการ คือ เป็นคนทุพพลภาพ เป็นคนรูปไม่งาม มีกำลังกายอ่อนแอ เป็นคนเฉื่อยชา เป็นคนขี้ขลาด โรคภัยเบียดเบียน ความพินาศของบิราร อายุสั้น และให้ผลติดต่อกันหลายชาติ

การงดเว้นโดยเด็ดขาด แม้อันตรายจะเข้ามาถึงชีวิตตนเอง ก็ไม่ล่วงละเมิดศีลองค์ประกอบต่าง ๆ เมื่อครบองค์ศีลจึงขาด ถ้าไม่ครบองค์ศีลยังไม่ขาด เป็นแต่เพียงต่างพร้อยหรือบกพร่องไปบ้างเท่านั้น องค์แห่งศีลทั้ง ๕ เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการทำสัตว์มีชีวิตให้ตกลง มีเจตนา พยายามฆ่า สัตว์นั้นตายด้วยความพยายามนั้น การฆ่าที่ประกอบไปด้วยองค์ ๕ นี้ ไม่ว่าจะฆ่าเองหรือใช้ให้บุคคลอื่นฆ่าก็ตาม ยุงให้สัตว์อื่นฆ่ากันก็ตามศีลขาด

ข้อห้าม ๓ ประการ ดังนี้ ๑) การฆ่า เช่น ฆ่ามนุษย์ ฆ่าสัตว์ดิรัจฉาน ๒) การทำร้ายร่างกาย เช่น การทำให้พิการ ได้แก่ การทำให้สูญเสียอวัยวะ การทำให้เสียโฉม เช่น การทำร้ายร่างกายให้เสียรูปเสียงาม แต่ไม่ถึงกับให้พิการ การทำให้เจ็บลำบาก ได้แก่ การทำร้ายร่างกาย ซึ่งไม่ถึงกับเสียโฉม แต่เสียความสำราญ เช่น ชกต่อย เขี่ยนตี ๓) การทรมาน หมายถึง การประพฤติดุร้ายโทดแก่สัตว์โดยไม่ปรานี ได้แก่

^๓ สัมภาษณ์ อ่อน วงศ์อ้าย, บ้านสบเต็น ต.สบป่าด อ.แม่เกาะ จ.ลำปาง, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^๔ พระราชสิงหรวมณี (โสภณ โสภโณ), การประกันชีวิต, พระธรรมเทศนา, ๑๘ มกราคม ๒๕๕๖.

- ใช้การ ได้แก่ การใช้สัตว์เป็นพาหนะ อย่างไม่ปราณี มีแต่ใช้ ปล่อยให้อดอยาก ชุบพอม ไม่ให้พักผ่อนตามกาลหรือใช้เกินกำลังของสัตว์

- กักขัง ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ไว้ในกรงที่คับแคบเกินไป หรือผูกไว้เพื่อดูขมุเล่น แต่ผู้เลี้ยงกักขัง หรือผูกมัดไว้จนไม่สามารถจะผลัดเปลี่ยนอิริยาบถได้ หรือไม่ปรนเปรอเลี้ยงดูให้สัตว์ได้รับความสุขพอสมควร ปล่อยให้อดอยาก

- นำไป ได้แก่ การนำไปผิดอิริยาบถของสัตว์ สัตว์นั้นย่อมได้รับความลำบาก เช่น ผูกขาไก่หิ้วไป

- เล่นสนุก ได้แก่ การนำสัตว์มาเล่นเพื่อความสนุก เช่น เอาประทัดผูกหางสุนัขแล้วจุดไฟ

- ผจญสัตว์ ได้แก่ การเอาสัตว์ให้ชนกันหรือกัดกัน เช่น ชนโค ชนไก่ กัดปลา เป็นต้น

การฆ่าโดยตรงศีลขาด ส่วนการทำร้ายร่างกาย และการทรมาน (ทรมาน) สัตว์ รวมเรียกว่า อนุโลมการฆ่า ศีลไม่ขาด เป็นแต่เพียงต่างพร้อยหรือศีลทะลุ

อานิสงส์แห่งการรักษาศีลข้อที่ ๑ มี ๒๓ ประการ ได้แก่ สมบูรณ์ด้วยอวัยวะน้อยใหญ่มีร่างกายสมทรง สมบูรณ์ด้วยกำลังกาย มีเท้างามประดิษฐานลงด้วยดี เป็นผู้มีความประพฤติดี มีรูปโฉมงามสะอาด เป็นผู้อ่อนโยน เป็นผู้มีความสุข เป็นผู้แก่กล้า เป็นผู้มีความกล้า มีถ้อยคำสละสลวยเพราะพริ้ง เป็นที่รักใคร่ของคนทั้งปวง ไม่สะดุ้งตกใจกลัวต่อภัยเวร ข้าศึกศัตรูทำร้ายไม่ได้ ไม่มีคนคิดอาฆาต มีอายุยืน มีบิรารที่หาที่สุดมิได้

โดยที่ศีลข้อที่ ๒ เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ด้วยอาการเป็นโจร ปกติคนเราจะต้องไม่ขโมยทรัพย์สินสมบัติของกันและกัน เพราะใคร ๆ ก็ย่อมรัก ย่อมหวงแหนในทรัพย์สินของตน ไม่ประสงค์จะให้ใครมาเบียดเบียนและล่วงเกินในทรัพย์สินของตน คนที่ขโมยทรัพย์สินของบุคคลอื่น จึงชื่อว่าทำผิดปกติของคน สิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ในที่นี้ หมายถึงสิ่งของ ๒ อย่าง คือ ๑) สิ่งของที่มีเจ้าของ ทั้งที่มีวิญญาณและที่ไม่มีวิญญาณ ๒) สิ่งของที่ไม่ใช่ของใคร แต่มีผู้รักษาหวงแหน เช่น สิ่งของที่เป็นของสงฆ์ ของสมเือง ของส่วนรวม เป็นต้น

ข้อห้ามเป็น ๓ อย่าง ได้แก่ ๑) โจรกรรม ๒) ความเลี้ยงชีพอนุโลมโจรกรรม ๓) กิริยาเป็นฉายาโจรกรรม

โจรกรรม ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ด้วยอาการเป็นโจร มี ๑๔ ประเภท ได้แก่

- ลัก ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาสิ่งของด้วยอาการเป็นโจรในเวลาที่ยังไม่ให้อาจารย์รู้ มีลักษณะ ดังนี้ เมื่อเจ้าของเขาเผลอก็หยิบเอาสิ่งของนั้นไป เรียกว่าขโมย เวลาสัจคนแอบเข้าไปในเรือนแล้วหยิบเอาสิ่งของของเขาเรียกว่า ย่องเบา จัดหรือเจาะประตูหน้าต่างที่ปิดอยู่แล้วถือเอาสิ่งของของเขาเรียกว่า ตัดช่อง

- ฉก ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาสิ่งของในเวลาที่เขาพลอ เช่น วังราว หมายถึง เจ้าของเขาพลอก็เข้าแย่งเอาแล้ววิ่งหนีไป หรือตีชิง หมายถึง ตีเจ้าของให้เจ็บแล้วถือเอาสิ่งของ
 - กรรโชก ได้แก่ กิริยาที่แสดงอำนาจให้เจ้าของตกใจกลัวแล้วยอมให้สิ่งของ
 - ปล้น ได้แก่ กิริยาที่ยกพวกตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปข่มขู่เจ้าทรัพย์ แล้วถือเอาสิ่งของของบุคคลอื่นไป
 - ตู ได้แก่ กิริยาที่ร้องเอาสิ่งของของบุคคลอื่นซึ่งมิได้ตกอยู่ในมือตนเอง
 - ฉ้อ ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาสิ่งของของบุคคลอื่นที่ตกอยู่ในมือตนเอง
 - หลอก ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาสิ่งของของบุคคลอื่นโดยการพูดจาหลอกลวงหรือโกหกเอา (ป็นเรื่องขึ้นให้เจ้าทรัพย์หลงเชื่อแล้วจึงถือเอาทรัพย์ของเขาไป)
 - ลวง ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาสิ่งของของบุคคลอื่นด้วยการแสดงของอย่างใดอย่างหนึ่งให้เขาเข้าใจผิด (ใช้เพทุบายลวงให้เขาหลงเชื่อ)
 - ปลอม ได้แก่ กิริยาที่ทำของไม่แท้ให้ดูเหมือนว่าเป็นของแท้ขึ้น เปลี่ยนเอาสิ่งของดีหรือ ของแท้ของเขาไป (ทำของปลอมขึ้นเปลี่ยนเอาของแท้ของเขา)
 - ตระบัด ได้แก่ กิริยาที่ยืมสิ่งของของเขาไปแล้วถือเอาเป็นของตนเอง ไม่ส่งคืน (การยืมของเขาแล้วไม่ส่งคืนเจ้าของเดิม โดยยึดถือเอาเป็นของตัวเองไป)
 - เบียดบัง ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาเศษ เช่น เก็บเงินค่าเช่าได้มาก แต่ให้เจ้าของแต่เพียงน้อย ๆ (กินเศษกินเล็กละ ๆ น้อย ๆ)
 - สับเปลี่ยน ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาสิ่งของของตนที่เลวเข้าไปไว้แทน แล้วเอาของที่ดีของบุคคลอื่นไปเสีย (เอาของที่ไม่ดีไปเปลี่ยนเอาของที่ดีของเขา)
 - ลักลอบ ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาสิ่งของต้องพิกัดซ่อนเข้ามาโดยไม่เสียภาษี (ค้าของหนีภาษี ลักลอบขนของหนีภาษี เป็นต้น)
 - ยักยอก ได้แก่ กิริยาที่ยักยอกทรัพย์ของตนที่จะต้องถูกยึดไปไว้เสียในที่อื่น (การใช้อำนาจหน้าที่ในทางทุจริต)
- ความเลี้ยงซีพอนุโลมโจรกรรม ได้แก่ กิริยาที่แสวงหาพัสดุในทางที่ไม่บริสุทธิ์ แต่ไม่นับเข้าในอาการโจรกรรม แบ่งเป็น ๓ ประเภท ได้แก่
- สมโจร ได้แก่ กิริยาที่อุดหนุนโจรกรรมโดยนัย เช่น รับซื้อของโจร คือเป็นผู้รับซื้อสิ่งของที่บุคคลอื่นโจรกรรมได้มา
 - ปอกลอก ได้แก่ กิริยาที่คบบคนด้วยอาการไม่ซื่อสัตย์ มุ่งหมายจะเอาทรัพย์สมบัติของเขาฝ่ายเดียว เมื่อเขาหมดตัวแล้วทิ้งเขาเสีย (คบกับบุคคลอื่นโดยหวังผลประโยชน์ตนฝ่ายเดียว)
 - รับสินบน ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาทรัพย์สินที่เขาให้ เพื่อช่วยทำธุระให้แก่เขาในทางที่ผิด

กิริยาเป็นฉายาโจรกรรม ได้แก่ กิริยาที่ทำทรัพย์สินพัสดุของบุคคลอื่นให้สูญและเป็นสินทรัพย์ที่ติดอยู่แก่ตน มี ๒ ประเภท ได้แก่

- ผลาญ ได้แก่ กิริยาที่ทำอันตรายเสียหายแก่ทรัพย์สินพัสดุของบุคคลอื่น เช่น แก่งเผาสวนยาง เผาบ้านของเขา เป็นต้น

- หยิบฉวย ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาทรัพย์สินพัสดุของบุคคลอื่นด้วยความมั่งง่าย เช่น ลูก หลาน ประพฤติตนเป็นคนพาลนำเอาทรัพย์สินของพ่อ-แม่ ปู่-ย่า ตา-ยายไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต

โดยมีองค์ ๕ คือ ของนั้นมีเจ้าของหวงแหน รู้ยู่ว่าของนั้นมีเจ้าของหวงแหน มีเจตนาจะถือเอาสิ่งนั้น พยายามถือเอาสิ่งนั้น ได้ของนั้นมาด้วยความพยายามนั้น

โดยที่ศีลข้อที่ ๓ ปกติของคนเราจะต้องไม่ล่วงละเมิดประเพณีของกันและกัน ไม่ประสงค์จะให้ใครมารังแกข่มเหงน้ำใจ ลูก ภรรยา สามี เปรียบเหมือนทรัพย์อันมีค่าของเขา คนที่รังแก ข่มเหงล่วงเกินบุคคลอื่น จึงถือว่าเป็นผู้ทำผิดปกติของคน ผลของการกระทำทำให้ ๑) มีผู้เกลียดชัง ย่อมสร้างความโกรธแค้นให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย ผลที่ได้รับคือ มีศัตรูและมีคนเกลียดชังมาก ๒) มีผู้คิดปองร้าย เพราะได้เคยสร้างศัตรูสร้างความเจ็บช้ำน้ำใจให้กับบุคคลอื่น การใช้สายตาและคำพูดทำร้ายจิตใจกันก็ถือว่าเป็นผลของการกระทำอกุศลในข้อนี้ ๓) ชัดสนทรัพย์ ไม่ว่าจะทำอะไรก็มีแต่ความผิดเคือง เพราะอดีตได้สร้างความไม่รู้จักพอ ๔) ออดอยาก ยากจน เพราะการประพฤติดีกามหรือการล่วงประเวณีนั้น เป็นการกระทำที่ตนเองเป็นผู้ไม่รู้จักพอ ไม่พอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ไปเบียดเบียนบุคคลอื่น ๕) เกิดเป็นหญิง เพราะการกระทำอกุศลกรรมเป็นไปแบบปิดบังซ่อนเร้น ไม่กล้าเปิดเผย การกระทำที่ต้องหลบเลี่ยง ๖) เกิดเป็นกระเทย ๗) ถ้าเกิดเป็นชายก็เกิดในตระกูลต่ำ ๘) ได้รับความอับอายอยู่เสมอ ๙) ร่างกายไม่สมประกอบ ๑๐) มากด้วยความวิตกกังวล ๑๑) พลาดพรากจากผู้เป็นที่รัก

โดยที่ศีลข้อที่ ๔ หลีกเว้นการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ การมีเจตนาที่จะโกหก เอาเรื่องที่ไม่จริงมาพูดทำให้บุคคลอื่นเดือดร้อน คนส่วนใหญ่รู้สึกว่ารักษายากกว่าข้อที่ผ่านมา เพราะในชีวิตประจำวันเราใช้วาจา และใช้อย่างรวดเร็ว เพียงความคิดหรือความรู้สึกเกิดขึ้น คำพูดก็หลุดออกจากปากทันที หากขาดสติควบคุมบางคนพูดโกหกจนเคยชิน เพื่อปกป้องตัวหรือหวังประโยชน์ใส่ตัว คำพูดเท็จที่ประกอบด้วยเจตนา มุ่งหวังจะเอาประโยชน์ใส่ตัวในทางที่ไม่ชอบหรือประสงค์ร้ายต่อบุคคลอื่น ให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อน คำพูดดังกล่าวถือว่าเป็นบาป เช่น ตั้งใจแต่งเรื่องไปพูดหลอกลวงเขา ให้เขาเข้าใจผิด โดยหวังที่จะเอาประโยชน์จากเขา เช่นนี้ ถือว่าพูดเท็จหรือตั้งใจพูดใส่ร้ายเขาหรือทำบาตรสนเทห์โจมตีเขา ทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่เรื่องจริง โดยมีเจตนาที่จะให้บุคคลอื่นเข้าใจเขาผิด ทำให้เขาได้รับความเสียหาย

การโกหก (คำอื่นที่คล้ายกัน เช่น การพูดปด ไปปด มดเท็จ พูดเท็จ กล่าวเท็จ หมายถึง การกล่าวเรื่องที่ไม่เป็นความจริงทั้งหมด ให้เข้าใจว่าเป็นความจริงทั้งหมดโดยเจตนา การโกหกในบาง

สถานการณ์ ซึ่งรวมไปถึงการเบิกความเท็จและการหลอกลวง อาจนำไปสู่การลงโทษตามกฎหมาย ลักษณะของการพูดเท็จเหล่านี้ควรเว้น : พูดปด (โกหกจั่ง ๆ) พูดทนสาบาน (ทำผิดไม่ยอมรับ) พูดทำเลห์กระเทห์ (อวดอ้างสรรพคุณเกินจริงให้หลงเชื่อ) พูดมารยา (แสร้งทำให้หลงเชื่อ) พูดทำเลศ (ให้บุคคลอื่นตีความคลาดเคลื่อนเอาเอง) พูดเสริมความ (พูดเรื่องมีมูลน้อยให้เป็นเรื่องใหญ่ขึ้น) พูดอำความ (ปกปิดเรื่องมากให้เป็นเรื่องเล็ก) เจตนาทำให้พูดเท็จ ชื่อว่า มุสาวาท ได้แก่ อกุศลเจตนา ที่ก่อให้เกิดความพยายามทางกายและทางวาจาของคนโกง โดยมุ่งจะหลอกลวงบุคคลอื่น มุสาวาท จะสำเร็จเป็นกรรมบถได้นั้น ต้องประกอบด้วยองค์ ๔ คือ ๑) เรื่องไม่จริง ๒) จิตคิดจะพูดให้ผิด ๓) พยายามจะพูดออกไป ๔) บุคคลอื่นเข้าใจเนื้อความนั้น และมุสาวาทมีโทษมาก เพราะเหตุ ๓ ประการ คือ ๑) ประโยชน์ที่ถูกทำลายมีมาก ๒) ผู้เสียประโยชน์เป็นผู้มีคุณมาก ๓) กิเลสของผู้กล่าวมุสาวาทมีกำลังแรงกล้า

- พูดส่อเสียด (ปิสุณวาจา) คือพูดยุยงให้บุคคลอื่นแตกกัน ทะเลาะกัน พูดให้เขาเจ็บใจ เจตนาของผู้มีจิตเศร้าหมอง พยายามกระทำหรือพูด เพื่อต้องการให้บุคคลอื่นมารักตน เพื่อต้องการทำลายบุคคลอื่น การพูดให้ร้ายลับหลัง โดยมุ่งให้บุคคลอื่นเกิดความแตกแยก เมื่อแตกแยกกันแล้ว พูดส่อเสียดสำเร็จเป็นกรรมบถ ถ้าไม่เกิดความแตกแยกกันก็เป็นเพียงกรรมเท่านั้น จะสำเร็จเป็นกรรมบถได้นั้น ต้องประกอบด้วยองค์ ๔ ได้แก่ ๑) บุคคลอื่นที่ฟังถูกทำลาย ๒) จิตคิดจะพูดส่อเสียด ๓) พยายามจะพูดออกไป ๔) บุคคลอื่นเข้าใจเนื้อความนั้น พูดส่อเสียดมีโทษมาก เพราะเหตุ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) บุคคลผู้ถูกทำลายให้แตกแยกกันนั้น เป็นผู้มีความดี ๒) คนเหล่านั้นแตกแยกกัน ๓) ผู้พูดมีกิเลสแรงกล้า

- พูดคำหยาบ (ผรุสวาจา) คือ พูดคำระคายหู คำหยาบโหล่น ไม่น่าฟัง ไม่เป็นคำผู้ดี ลักษณะของคำหยาบ ๘ ประการ ได้แก่ พูดด่า (พูดว่ากล่าว) พูดประชด (พูดยจนลอย) พูดกระทบ (เปรียบเปรยให้เจ็บแค้นใจ) พูดแตกดัน (เสียดสี) พูดล้อเลียน (พูดปมด้อย) พูดสบถ (แช่ง) พูดหยาบโหล่น (คำที่สังคมรังเกียจ) พูดอาฆาต (พูดให้หวาดกลัว) มีเจตนาแผ่ไปเผาผลาญจิตของผู้ฟัง เจตนาเป็นเหตุประทุษร้าย ก่อให้เกิดความพยายามทางกาย และทางวาจา อันเป็นเหตุทำลายไมตรีของบุคคลอื่น เจตนาในการพูดมุ่งทำลาย แผ่ไปเผาผลาญจิตใจของบุคคลอื่น ส่วนคำด่าที่พูดด้วยเจตนาดี เหมือนพ่อ แม่ และครูอาจารย์ ดุด่าลูกและศิษย์ เป็นต้น ไม่จัดเป็นพูดคำหยาบ ๆ ที่จะสำเร็จเป็นกรรมบถได้นั้น ต้องประกอบด้วยองค์ ๓ ได้แก่ ๑) บุคคลอื่นที่ฟังถูกด่า ๒) จิตคิดจะพูดคำหยาบ ๓) พูดคำหยาบออกไป พูดคำหยาบมีโทษมาก เพราะเหตุ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) พูดคำหยาบนั่นถึงความเป็นกรรมบถ ๒) คนที่ถูกด่าเป็นคนมีคุณธรรมมาก ๓) ผู้พูดมีกิเลสแรงกล้า

- พูดเพ้อเจ้อ (สัมผัปปลาปะ) คือ พูดพล่าม เหลวไหล ไม่เป็นสาระ วกวนไม่รู้จบ ทำให้เสียเวลาและประโยชน์ พูดเพ้อเจ้อที่ประกอบด้วยอกุศลเจตนาเป็นเหตุพยายามทางกาย ทางวาจา เพื่อแสดงสิ่งไร้สาระ จนคนหลงเชื่อว่าเป็นเรื่องจริง จัดเป็นกรรมบถ ส่วนดิรัจฉานกถา ผู้พูด

ด้วยความชอบใจ ย่อมเป็นเพียงกรรมไม่ถึงกรรมบถ หากพูดโดยอิงอาศัยอรรถ ธรรม หรือวินัย ก็เกิดประโยชน์ได้ พูดเพื่อเจ้อจะสำเร็จเป็นกรรมบถได้ ต้องประกอบด้วยองค์ ๒ ได้แก่ ๑) จิตคิดจะพูดเรื่องเพื่อเจ้อ ๒) พูดเรื่องเช่นนั้นออกไป และมีโทษมาก เพราะเหตุ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) ผู้พูดมีอาสวะ (ความเสพคุ้น) มาก ๒) บุคคลอื่นเชื่อว่าเป็นเรื่องจริง ๓) ผู้พูดมีกิเลสแรงกล้า

โดยที่ศีลข้อที่ ๕ เหล้ามิใช่อาหาร แต่เป็นสิ่งที่เริ่มต้นของบาปกรรมทั้งปวง เหล้าลงคอแล้วมักจะฆ่าสัตว์ ลักขโมย ล่วงละเมิดทางเพศ พูดเท็จ เกิดจากจิตใจที่เมาเมว หลังจากหายเมาเหล้าจึงเห็นความเป็นไปที่แน่นอน ต้องหยุดดื่ม จึงเรียกศีลหยุดไม่ดื่ม ดื่มเหล้าง่ายต่อการเป็นโรคตับ โรคเบาหวาน โรคไต โรคกระเพาะ เพิ่มความโกรธ ต่อสู้แย่งชิง ทำร้าย เช่นฆ่า กามราคะลูกโซติช่วงขณะเมาเหล้าธรรมจริยาทุกอย่างหายหมด ออกจากบ้านแต่งตัวภูมิจาน เหล้าเข้าปากผ่านไป ๒ แก้วเมาไม่ได้สติ ขาดมารยาท พูดคำหยาบ อาการน่าเกลียดทุกอย่างแสดงออก ก่อปัญหาให้ครอบครัวมากมาย เปิดเผยความลับ ธุรกิจล้มเหลว วงการค้าเหมือนสนามรบ พอเมาเหล้าเปิดเผยความลับทางการค้าทุกอย่าง เป็นลูกจ้างถูกนายจ้างตำหนิให้ออกจากงาน คนดีหนีห่าง ไกลชิดคนชั่ว รวมกลุ่มกับคนเมาด้วยกัน คบเพื่อนดื่มเหล้ากินเนื้อสัตว์ จิตใจสับสน ห่างไกลฉันทสมาธิ จิตใจไม่สงบ จิตใจฟุ้งซ่าน มักทำผิดคุณธรรม มักเป็นคนผิดหวัง ทุกข์ สูญเสียเวลา ความเคยชินไม่ดีแก้ยาก ร่างกายทรุดโทรม สติปัญญาไม่ดี ขี้หลงขี้ลืม เรียนไม่เก่ง อ่านหนังสือไม่จำ อ่านยังงี้ก็ยังไม่เข้าใจ เกิดในตระกูลที่โง่เขลา เต็มไปด้วยอบายมุข หากกรรมหนักจะเกิดเป็นเฝ้า ปัญญาอ่อน เป็นโรคทางปัญญา ลูกหลานล้มละเลเทเมา มีลูกหลานติดยาเสพติด เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ไม่มีสติระวัง มีแต่ความประมาทมักลุ่มหลงในสิ่งผิดได้ง่าย เป็นคนที่โดนมอมเมาให้หลงใหลในสิ่งผิดได้ง่าย (ขาดสติ) ศีลข้อ ๕ เป็นเหตุให้คนเราขาดสติ เมื่อขาดสติแล้ว ย่อมละเมิดศีลข้ออื่น ๆ ได้ง่าย

ผลจากการดื่มเหล้า ๖ ประการ ได้แก่ ทรัพย์ถูกทำลาย เกิดวิวาทบาดหมาง เป็นบ่อเกิดแห่งโรค เสื่อมเกียรติ หมดอายุอายุ ปัญญาเสื่อมถอยหรือพิการทางปัญญา

อานิสงส์แห่งการรักษาศีลข้อที่ ๕ ได้แก่ มีสติตั้งมั่นทุกเมื่อ ปัญญาแจ่มใส มีความรู้มาก มีแต่ความสุข มีแต่คนนับถือยำเกรง มีปัญญามาก มีปัญญามั่นคงในธรรม ไม่คิดฟุ้งซ่าน มีความเห็นถูกต้อง มีศีลบริสุทธิ์ มีใจสะอาดกายแก่บารมี รู้จักกลัวบาป เป็นบัณฑิต มีความกตัญญู มีกตเวทิตะ พูดแต่ความสัตย์ รู้จักเฉลี่ยเจ้อจาน ซื่อตรง ไม่เป็นบ้า ไม่เป็นใบ้ ไม่มัวเมา ไม่ประมาท ไม่หลงใหล ไม่หวาดสะดุ้งกลัว ไม่มีความแข่งดี ไม่มีริษยาใคร ไม่ส่อเสียดใคร ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดจาเพื่อเจ้อไร้ประโยชน์ ไม่เกียจคร้าน ไม่ตระหนี่ ไม่โกรธง่าย ฉลาดรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์และในสิ่งที่เป็นโทษสรุปแล้ว ศีลทางสายกลางข้อ ๓-๔-๕ เป็นการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความปกติทางกายและวาจา

๒) ปราบปราม : ใช้แนวทางยุติกำจัดเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำที่รุนแรง เช่น แล่งมั่วสุมอบายมุข ความคิดความเชื่อที่ผิด เช่น การรักในวัยเรียน การยกพวกตีกัน การเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ การเสพสื่อลามก ก่อการทะเลาะวิวาท การกระทำทุจริตต่าง ๆ ฯลฯ ทั้ง

พระเดชและพระคุณต้องนำมาใช้ กำราบด้วยการให้รู้จักสำนึกผิด และการให้โอกาสในการแก้ไข ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ต้องกระทำไปตามความเหมาะสมของแต่ละกรณี ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของ เป้าหมายที่ดีงาม คือการลดละเลิกยุดิปัญหาความรุนแรง ซึ่งเมื่อผู้ทำดีได้รับการยกย่อง ผู้ทำผิดได้รับการลงโทษ และยังให้โอกาสในการกลับตัว ให้ความสำคัญกับเยาวชนได้รับการพัฒนาความคิด จิตใจ ด้วยคุณธรรมจริยธรรมตามความเหมาะสมกับเหตุการณ์ ต้องปราบปรามให้เห็นผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักเบญจธรรม ๕ ประการ หรือเบญจกัลยาณธรรม : ธรรมอันทำให้ผู้ประพฤติเป็นคนดีงาม ข้อพึง ปฏิบัติตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติเจริญก้าวหน้า ปลอดภัย ปลอดภัย เพิ่มพูนคุณความดีแก่ผู้ประพฤติ ๕ ประการ ได้แก่ ๑) เมตตากรุณา คือความรัก ความปรารถนาดีต่อบุคคลอื่น ปรารถนาให้บุคคลอื่นมีความสุขและช่วยเหลือให้พ้นทุกข์ การไม่ทำร้าย บุคคลอื่นนั้นนับว่าเป็นคนดี แต่ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้นต้องเอื้อเฟื้อช่วยเหลือบุคคลอื่นด้วย สังคมจึงจะสงบ สุขร่มเย็นยิ่ง ๆ ขึ้น ๒) สัมมาอาชีวะ คือการประกอบสัมมาชีพ หาเลี้ยงชีพโดยสุจริต จึงเป็นเหตุให้ ละเว้นความมั่งง่าย มักได้ ไม่คิดฉกฉวยเอาของบุคคลอื่น เป็นการส่งเสริมให้เยาวชนได้รู้จักแสดงไมตรี จิต คำนึงถึงศักยภาพของความเป็นคน สามารถกำจัดความบีบคั้นทางจิตใจที่ทะยานอยาก สามารถ ควบคุมจิตใจตนเองจากการฉกชิงวิ่งราวทรัพย์สินของบุคคลอื่น ๓) กามสังวร คือการสำรวมในกาม ไม่ หมกมุ่นอยู่ในกามารมณ์ จนถึงกับทำลายน้ำใจบุคคลอื่น โดยการล่อลวงละเมิด ช่มเหล่งกันทางเพศ ๔) สัจจะ คือการพูดความจริง มีความซื่อสัตย์ พูดจริง ทำจริง ไม่โกหกหลอกลวง ทำลายประโยชน์ ของบุคคลอื่น พูดตรงไปตรงมา มีเหตุผล มีความขยัน ยินดีกับสิ่งที่ตนหาได้เอง ผดุงไว้ซึ่ง ความยุติธรรม โดยที่ วสัน อินทสระ กล่าวถึงการพูดความจริงนั้น นอกจากพูดถูกกาลเทศะและ บุคคล พูดในเรื่องที่ควรพูดแก่บุคคลที่ควรพูดว่า “ไม่ใช่ว่าเห็นเป็นความจริงแล้วจะพูดได้ทุกกาล ทุก สถานที่และทุกบุคคล จจริงอยู่ คำสัตย์ไม่ตาย แต่คนพูดคำสัตย์โดยไม่เลือกกาลสถานที่และบุคคลมัก ตายเสมอ”^๕ ๕) สติสัมปชัญญะ คือความระลึกได้และความรู้ตัว ไม่เลินเล่อ ประมาท สิ่งที่ทำลายสติ คือเหล้า มีสติรอบคอบรู้สึกตัวอยู่ตลอดเวลาว่ากำลังทำอะไร พูดอะไร ธรรมข้อนี้คู่กับศีลข้อห้าที่ห้าม มิให้ดื่มสุราเมรัย ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามศีลและธรรมข้อที่ ๕ อยู่เสมอจะเป็นผู้ที่ไม่ขาดสติ ไม่ ประมาท โอกาสที่จะเผลอตัวทำผิดด้วยความประมาทก็มีน้อยหรือไม่มีเลย สอดคล้องกับ พระสาธิต ธีรปญโญ กล่าวว่า “ในการที่จะไปนั่งอยู่ในหัวใจของเยาวชนได้เรา ต้องมีความจริงใจ มีเมตตาจิต เป็น แบบอย่างที่ดี”^๖

^๕ วสัน อินทสระ. ธรรมบททางแห่งความดี, หน้า ๕๘๖.

^๖ สัมภาษณ์ พระสาธิต ธีรปญโญ, วัดสพเต็น ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๖.

๓) รักษา : เยาวชนต้องรักษาด้วยหลักหัวใจเศรษฐี (ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์)^๗ เป็นหลักธรรมในทางพุทธศาสนา คือ ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขในปัจจุบัน ๔ อย่าง บ้างเรียกว่า หัวใจเศรษฐี “อุ อา กะ สะ” โดยต้องขยันหา (อุฏฐานสัมปทา) ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรที่ไม่ผิดพลาดธรรม เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบภาระงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการทำงานนั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่อง อันเป็นอุปายในการทำงานนั้น จริ่งอยู่แม้เยาวชนจะไม่สามารถหาทรัพย์เหล่านั้นมาด้วยตนเองโดยตรง (ได้มาจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง) แต่ก็ถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญในการย่างก้าวสู่อาชีพที่ดีในอนาคต แต่ก็ถือว่าเป็นประตุชัยให้ประสบผลสำเร็จในชีวิต รักษาดี (อารักขสัมปทา) : ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ (ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม) เยาวชนรักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูล ไม่ให้ถูกลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่าง ๆ ลักษณะของการเก็บรักษาพร้อมหยิบใช้ไปในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าสูงสุด เพื่อเป็นหลักประกัน เมื่อเกิดสถานการณ์คับขันหรือวิกฤติในบางช่วงของชีวิตอาจส่งผลกระทบได้ และเป็น การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในกับตนเองและครอบครัวในอนาคต เป็นการบริหารจัดการทรัพย์ที่หามาได้ อย่างถูกต้องโดยมีสติเป็นผู้ควบคุมรู้เท่าทันอยู่เหนืออำนาจความโลภ ความทะเยอทะยาน เข้ามาครอบงำ ทำให้รู้จักคุณค่าของทรัพย์สินที่หามาด้วยความสามารถ รู้จักเก็บออมและใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น กัลยาณมิตร (กัลยาณมิตตตา)^๘ : คบคนดี ไม่คบคนชั่ว อยู่อาศัยในบ้านหรือสังคมใด ย่อม ดำรงตน เจริญ สันทนกับบุคคลในบ้านหรือชุมชนนั้นอย่างเป็นกันเอง ทำให้เกิดมิตรภาพที่ดีมีเพื่อนแท้ เพื่อนที่คอยช่วยเหลือเพื่อนอย่างจริงใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน เป็นมิตรที่หวังดี มีสิ่งดี ๆ ให้อภัยด้วยความจริงใจ เป็นที่สบายใจและสนิทสนม ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษา ไต่ถาม มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกรอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งทางใจและปลอดภัย เป็นบุคคลที่น่ายกย่อง ในฐานทรงความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ควรเอาแบบอย่าง ทำให้ระลึกและเฝ้าระวังด้วยความซาบซึ้งภูมิใจ รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไรให้ถูกกาล คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษา ชักถามคำแนะนำวิพากษ์วิจารณ์ อดทน ฟังได้ไม่เบื่อ ไม่ฉุนเฉียวสามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย และมีการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง (สมชีวิตา) : อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์ และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ ดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมแบบพอเพียง ไม่ให้สุรุ่ยสุร่าย มีความมัธยัสถ์ มีความพอดี เน้นให้กินเป็น อยู่เป็น คิดเป็น ไม่มากไป นาน้อยไป ไม่เบียดเบียนตนเอง บุคคลอื่น ตลอดถึงธรรมชาติและสภาพแวดล้อม คำนึงถึงผลกระทบที่อาจตามมาในด้านต่าง ๆ ส่งเสริม เอื้อเพื่อ

^๗ อก.อุฏฐก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๐.

^๘ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๔/๒๕๓.

เกี่ยวกันและกัน สร้างภูมิคุ้มกัน สามารถรองรับสถานการณ์ในอนาคตที่อาจเกิดขึ้นได้ มีความสมเหตุสมผลในการตัดสินใจ มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างมีคุณภาพและตั้งอยู่บนฐานแห่งศีลธรรม

๔) เกร็ดสร้าง : สร้างพลังใจดี สร้างขวัญกำลังใจ เอาชนะจิตใจอารมณ์ใฝ่ต่ำ เพื่อเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยวิธีที่สร้างสรรค์ การหาเพื่อนหรือคนที่ไว้วางใจได้ คอยเป็นที่ปรึกษา มีการพูดคุยและระบายความทุกข์ให้ฟัง การระบายความคับข้องใจเพื่อลดความรุนแรง จะทำให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลายในปัญหาต่าง ๆ ที่มารุมเร้าตนเอง สามารถแก้ไขได้หรือไม่ และพยายามหาวิธีแก้ไข หรือใช้วิธีเปลี่ยนสถานที่ เปลี่ยนสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ อย่างปรับปรน โดยเกร็ดสร้างตามหลักธรรมของคนดี (สัปปริสธรรม ๗)^๙ ได้แก่

- ๑) อัมมัญญตา ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือรู้จักเหตุ
- ๒) อัตถัญญตา ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย
- ๓) อัตตัญญตา รู้จักตนเอง
- ๔) มัตตัญญตา รู้จักประมาณ รู้จักความพอดี
- ๕) กาลัญญตา ความรู้กาลเวลาอันเหมาะสม
- ๖) ปริสสัญญตา รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม
- ๗) ปุคคลัญญตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญตา ความรู้จักบุคคล^{๑๐}

โดยแนวทางที่กล่าวมาแล้วนั้น สามารถนำมาบูรณาการใช้ให้เกิดผลตามเป้าหมาย เพื่อการยุติและแก้ไขปัญหามารุมเร้าของเยาวชนได้เป็นลำดับขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างจิตสำนึก (สมาธิ) ความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้น การดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์ต้องควบคู่ไปกับการสนใจ ใส่ใจ ดูแลรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนและสังคมโดยรวม ตามหลักของพระพุทธศาสนา การบำเพ็ญสมาธิเป็นตัวอย่างที่สำคัญ โดยเฉพาะศีล ๕ เป็นข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐาน จัดความเป็นคนโดยสมบูรณ์ เมื่อเยาวชนมีความบริสุทธิ์ผุดผ่องในด้านความประพฤติ เชื่อมมั่นในความบริสุทธิ์ของตน อย่างไม่หวาดกลัว โดยไม่สะดุ้งระแวงต่อการประทุษร้าย ไม่หวั่นใจต่อคำนิทา หรือความรู้สึกไม่ยอมรับของสังคม จิตใจจึงจะปลอดโปร่ง สงบแน่วแน่ มุ่งมั่นต่อสิ่งที่คิด คำที่พูด การกิจที่ทำได้ ยิ่งคิดไม่ฟุ้งซ่าน สงบ มุ่งมั่นแน่วแน่เท่าใด ความเป็นเยาวชน (มนุษย์) ก็ยิ่งสมบูรณ์เท่านั้น ความตั้งมั่นแห่งจิต หรือสมาธิจึงเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์เพราะศีล ซึ่งเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานและประกันความปลอดภัย การสร้างจิตสำนึกเป็นการสร้างนิสัยให้มีสมาธิในวิถีชีวิตโดย

^๙ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๐/๓๓๓.

^{๑๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๓, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิธรรมทานกุศลจิต, ๒๕๕๕), หน้า ๒๑๐.

- ๑) สร้างนิสัย ลงมือปฏิบัติทันที
- ๒) สร้างนิสัย ศึกษาล่วงหน้า มิใช่แค่เรียนตาม
- ๓) สร้างนิสัยมุ่งมั่นว่า ถ้าทำไม่สำเร็จจะไม่สนใจเรื่องอื่น
- ๔) จัดลำดับของเรื่องที่จะปฏิบัติก่อนเริ่มต้น (วางแผนก่อน-หลัง)
- ๕) หัดคิดทีละเรื่อง โดยให้เจาะลึกในเรื่องนั้น ๆ อย่าผิวเผิน
- ๖) สร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การมีสมาธิ
- ๗) รู้จักหยุดพักเป็นช่วง ๆ
- ๘) สร้างความประทับใจ เต็มใจและจริงใจที่จะทำสิ่งนั้น ๆ
- ๙) พยายามฝึกคิดในเรื่องที่สร้างสรรค์
- ๑๐) เลิกพฤติกรรมมากเรื่องในการจะทำอะไรสักอย่าง

๓.๒ ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านสบเต็น

๓.๒.๑ ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านสบเต็น

๑) ประวัติหมู่บ้าน : ไม่อาจทราบได้ว่าบรรพชนหรือกลุ่มคนที่เป็นผู้ก่อตั้งหมู่บ้านสบเต็น เป็นใคร มาจากไหน แต่จากการสอบถามผู้รู้และผู้สูงอายุ ในหมู่บ้านสบเต็นและหมู่บ้านใกล้เคียง ก็พอที่จะทำให้ทราบได้ว่า ในยุคที่มีการสู้รบกันระหว่างไทยกับพม่าซึ่งไม่ทราบพุทธศักราชแน่ชัด แต่พอที่จะคาดเดาได้ว่าอาจจะอยู่ในยุคที่เจ้าพ่อประตูผาเข้าร่วมรบ เมื่อการสู้รบสิ้นสุดลง ทหารพม่าซึ่งเป็นฝ่ายแพ้สงครามในครั้งนั้น ก็อพยพกลับไปยังประเทศของตน ยังคงเหลือทหารพม่าบางส่วนที่ไม่ยอมกลับ เพราะได้แต่งงานหรืออยู่กินกับหญิงสาวชาวบ้านที่พบรักกันในขณะออกรบ

ใน พ.ศ. ๒๔๘๒ มีการพัฒนาทางด้านการคมนาคม คือการสร้างทางรถไฟผ่านไปยังจังหวัดลำปางและเชียงใหม่ เมื่อสร้างทางรถไฟเสร็จประกอบกับพื้นที่แห่งนี้ มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เพราะมีแม่น้ำ ๒ สายไหลผ่าน จึงทำให้คนงานที่สร้างทางรถไฟซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีน และจากถิ่นต่าง ๆ ได้เดินทางเข้ามาอยู่อาศัยในหมู่บ้านสบเต็นเป็นจำนวนมาก

จากคำบอกเล่าของผู้รู้และผู้สูงอายุในหมู่บ้านสบเต็น และหมู่บ้านใกล้เคียงข้างต้นจึงสามารถพอที่จะสรุปได้ว่า บรรพชนหรือกลุ่มคนที่เป็นผู้ก่อตั้งหมู่บ้านสบเต็น มี ๔ กลุ่ม คือ ๑) คนพื้นเมือง ๒) ทหารพม่าที่เข้ามารบในประเทศไทยแล้วไม่ยอมกลับ เพราะได้แต่งงานหรืออยู่กินกับหญิงสาวชาวบ้านที่พบรักกัน ในขณะออกรบในยุคเจ้าพ่อประตูผา ๓) คนงานที่สร้างทางรถไฟซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีน ๔) ประชากรจากต่างถิ่นที่อพยพเข้ามา เพราะความเจริญทางด้านการคมนาคมหรือการขนส่งทางรถไฟ เนื่องจากบ้านสบเต็น เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำซึ่งเป็นบริเวณที่มีแม่น้ำ ๒ สาย คือแม่น้ำ “แม่จาง” และแม่น้ำ “แม่เต็น” ไหลมาบรรจบกัน การไหลมาบรรจบกันของแม่น้ำ

ทั้ง ๒ สายนี้ ชาวพื้นเมืองเรียกว่าสบ ซึ่งหมายถึงการไหลมาบรรจบพบกันของแม่น้ำ ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้หมู่บ้านแห่งนี้ถูกเรียกขานว่าบ้านสบเต็น

๒) ลักษณะทั่วไป : บ้านสบเต็น หมู่ที่ ๒ ตำบลสบป่าด อำเภอมะแมะ จังหวัดลำปาง ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่จางติดกับภูเขาและป่าสงวนทางด้านทิศใต้ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา ไม่มีแผ่นดินมากพอสมควร พื้นที่ทางทิศตะวันออกค่อนข้างชุ่มชื้นกว่าทางทิศตะวันตก เนื่องจากการมีแม่น้ำไหลผ่าน และมีป่าสงวนเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการผลิตไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยแม่แมะ

๓) สภาพที่ตั้งและอาณาเขตของชุมชน : ทิศเหนือติดกับบ้านแม่จาง หมู่ที่ ๑ ตำบลนาสัก อำเภอมะแมะ จังหวัดลำปาง ทิศใต้ติดกับอำเภอลอง จังหวัดแพร่ ทิศตะวันออกติดกับอำเภอลอง จังหวัดแพร่ ทิศตะวันตกติดกับบ้านปางต้นปิน หมู่ที่ ๖ ตำบลสบป่าด อำเภอมะแมะ จังหวัดลำปาง

๔) การคมนาคม : บ้านสบเต็น อยู่ห่างจากตัวอำเภอลองไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๓๐ กิโลเมตร มีถนนลาดยางผ่านหน้าหมู่บ้านไปยังหน้าอำเภอมะแมะ มีสถานีย่อยและรางรถไฟแม่จางสายเชียงใหม่ - กรุงเทพมหานคร ภายในหมู่บ้านมีถนนคอนกรีตเสริมเหล็กติดต่อกันภายในหมู่บ้าน การเดินทางเข้าสู่ตัวเมืองและตัวอำเภอมะแมะ ประชาชนจะเดินทางโดยรถสองแถวประจำทางหรือรถส่วนบุคคล

๕) ลักษณะภูมิประเทศ : เป็นที่ราบเชิงเขาลุ่มแม่น้ำจาง พื้นที่ครึ่งหนึ่งของหมู่บ้านเป็นที่อยู่อาศัย และอีกครึ่งหนึ่งเป็นเขตป่าสงวน ลักษณะป่าชุ่มชื้นตามแนวแม่น้ำจาง มีการทำไร่ทำสวน และในเขตป่าที่ชาวบ้านเข้าไปจับจอง เป็นบริเวณที่มีความชุ่มชื้นของอากาศ ในฤดูร้อนจะมีความแห้งแล้งแต่ก็มีเพียงพอสำหรับการอุปโภค บริโภค มีอุณหภูมิสูง อากาศอบอ้าว ในฤดูฝนมีน้ำมากพอสมควร ในฤดูหนาวมีเมฆมากจากกลุ่มควันที่พัดมาจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ลักษณะของดินเป็นดินดำชุ่มชื้น เหมาะแก่การทำการเกษตรกรรม แต่เนื่องจากมีพื้นที่ของหมู่บ้านน้อย ไม่เพียงพอกับการทำการเกษตรมากนัก

๖) สภาพพื้นที่ : มีพื้นที่อยู่อาศัยบริเวณหมู่บ้าน ๗๐ ไร่ และพื้นที่ที่เป็นที่ดินทำกินจำนวน ๘๐๐ ไร่ แบ่งเป็น พื้นที่ทำนา จำนวน ๑๐๐ ไร่ พื้นที่ทำไร่ จำนวน ๔๐๐ ไร่ พื้นที่ทำสวนจำนวน ๓๐๐ ไร่

๗) สภาพและลักษณะบ้าน ความหนาแน่นของบ้านเรือน : ส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ชั้นเดียว ยกพื้นสูง หลังคามุงกระเบื้อง มีความแข็งแรงทนทาน ลักษณะครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว

๘) จำนวนครัวเรือนและประชากร : ปัจจุบันหมู่บ้านสบเต็น มีครัวเรือนทั้งหมด จำนวน ๑๕๓ หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด จำนวน ๕๗๗ คน โดยมีประชากรชาย จำนวน ๒๙๐ คน มีประชากรหญิง จำนวน ๒๘๗ คน

๙) **อาชีพ** : ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร รองลงมาคือรับจ้างทั่วไป คือ เป็นลูกจ้างของบริษัทต่าง ๆ ที่รับเหมางานในโรงไฟฟ้าแม่เมาะ

๑๐) **สภาพทางสังคม** : หมู่บ้านสบเตี๊น เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตอุตสาหกรรมพลังงาน คือ โรงไฟฟ้าแม่เมาะ จึงทำให้มีโครงสร้างของกลุ่มประชากรที่หลากหลาย และวิถีการดำเนินชีวิตเป็นแบบกึ่งเมืองกึ่งชนบท

๑๑) **ก่อตั้งเครือข่ายเยาวชนคนไฟดี** จากการทำงานอย่างทุ่มเท หนักหน่วงและต่อเนื่องของหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ในทุกระดับและทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอก ดังนั้น วันศุกร์ที่ ๑๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้ก่อตั้งเครือข่ายเยาวชนคนไฟดี TO BE NUMBER ONE เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มคนภายในหมู่บ้านสบเตี๊น และองค์กรภายนอก เพื่อเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ชักชวนเด็กและเยาวชนให้มารวมตัวกันแล้วทำกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์ตามความถนัด ความชอบของเด็กและเยาวชนหรือตามความต้องการของสังคมชุมชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าและห่างไกลจากยาเสพติด

เนื่องจากวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่ายเยาวชนคนไฟดี มีความสอดคล้องและใกล้เคียงกับชมรม TO BE NUMBER ONE ในทุกระดับมหิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ดังนั้น ใน พ.ศ. ๒๕๕๑ เครือข่ายเยาวชนคนไฟดี จึงเข้าร่วมเป็นสมาชิกของชมรมดังกล่าว และได้เปลี่ยนชื่อเป็นเครือข่ายเยาวชนคนไฟดี TO BE NUMBER ONE ในเวลาต่อมา

๑๒) **คณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดบ้านสบเตี๊น** เป็นอีกองค์กรหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดในหมู่บ้านสบเตี๊น กล่าวคือ เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๑ คณะกรรมการประสานงานด้านสาธารณสุขอำเภอ แม่เมาะ ได้จัดโครงการจัดตั้งเครือข่าย/ชมรมต้นแบบ เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอำเภอแม่เมาะ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑ ขึ้น ตามนโยบายของสาธารณสุขจังหวัดลำปาง โดยโรงพยาบาลอำเภอแม่เมาะ ได้คัดเลือกบ้านสบเตี๊น ตำบลสบป่าด อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เป็นหมู่บ้านเป้าหมายในการดำเนินการตามโครงการดังกล่าว และได้ดำเนินการเมื่อ วัน อังคาร ที่ ๒๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ณ วัดสบเตี๊น ตำบลสบป่าด อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

สาเหตุที่คณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขอำเภอแม่เมาะ คัดเลือกบ้านสบเตี๊น เป็นหมู่บ้านเป้าหมายในการดำเนินการตามโครงการดังกล่าว เพราะบ้านสบเตี๊น เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่ง ที่ได้รับความเสียหายอย่างหนักจากการแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยเป็นหมู่บ้านพื้นที่สีแดงอันดับหนึ่งของอำเภอแม่เมาะ เพราะมีทั้งผู้ค้ารายใหญ่และผู้เสพรายย่อยอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ในการแก้ไขปัญหาเสพติดในทุกระดับและทุกภาคส่วน รวมทั้งประชาชนในหมู่บ้านบางส่วนที่ไม่ได้ค้าหรือเสพ แต่ได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว ต่างก็ให้ความสำคัญในอันที่จะแก้ไขปัญหาให้หมู่บ้านแห่งนี้ เป็นหมู่บ้านที่ปลอดยาเสพติด จากการทำงานอย่างทุ่มเท

พนักงานและต่อเนื่องของหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ในทุกระดับ และทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอก ส่งผลให้ปัญหายาเสพติดของหมู่บ้านสบเตี๊นได้รับการแก้ไข และหมดไปในที่สุด

ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ยาเสพติดกลับมาเป็นปัญหาของหมู่บ้านอีก หมู่บ้านสบเตี๊น โดยการแนะนำของคณะกรรมการประสานงานด้านสาธารณสุขอำเภอแม่เมาะ ตามโครงการ จัดตั้งเครือข่าย/ชมรมต้นแบบ เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอำเภอแม่เมาะ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑ จึงได้ร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดบ้านสบเตี๊นขึ้น เพื่อเป็นเครือข่ายที่จะสร้างให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็ง สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างยั่งยืน โดยมีเครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดีเป็นภาคีเครือข่าย คณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบ้านสบเตี๊น ทั้ง ๒ องค์กรได้ร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในหมู่บ้านสบเตี๊นและภายในตำบลสบป่าด ตลอดจนถึงอำเภอแม่เมาะอย่างเป็นระบบและบูรณาการ โดยเครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี TO BE NUMBER ONE จะมีหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน และคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบ้านสบเตี๊น จะมีหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มผู้ใหญ่ ถึงแม้ทั้ง ๒ องค์กร จะมีกลุ่มเป้าหมายและหน้าที่รับผิดชอบในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในหมู่บ้านสบเตี๊นที่แตกต่างกัน แต่ทั้ง ๒ องค์กรทำงานอย่างเป็นระบบและบูรณาการ คือ อาศัยหลักการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยการแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ ทางด้านนโยบาย และให้เกิดความหลากหลายในทางปฏิบัติ ด้วยการทำงานอย่างตั้งใจ ทุ่มเทและต่อเนื่อง ผู้บริหารทั้ง ๒ องค์กร ได้แก่ เครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี TO BE NUMBER ONE และ คณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบ้านสบเตี๊น

๑๓) วิธีการจัดการเครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี วิธีการจัดการบ้านสบเตี๊น ได้มุ่งเน้นไปที่ ยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันกลุ่มเสี่ยงไม่ให้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากเป็นพิเศษ ยุทธศาสตร์ดังกล่าวถูกขับเคลื่อนผ่าน เครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี TO BE NUMBER ONE และ คณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบ้านสบเตี๊น โดยสร้างกลไกการขับเคลื่อน ซึ่งมีโครงการ แผนปฏิบัติงานที่ชัดเจนว่ามีประวัติการก่อตั้ง วัตถุประสงค์/เป้าหมาย ปรัชญาในการดำเนินงาน หลักการของเครือข่ายฯ ที่ตั้ง ช่องทางสนับสนุนส่งเสริมเครือข่ายฯ ซึ่งทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจังและจริงใจ

๓.๒.๒ ปัญหาความรุนแรงของเยาวชนบ้านสบเตี๊น

ปัญหาความรุนแรงของเยาวชนบ้านสบเตี๊น ในอดีตที่ผ่านมาบ้านสบเตี๊น ตำบลสบป่าด อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง สามารถจำแนกได้ ๔ ประเภท ดังนี้

๑) **ปัญหาความรุนแรงทางเพศ** ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านสบเต็น ค่อนข้างจะมีน้อย เนื่องจากว่าเป็นสังคมชนบทแบบชาวบ้านทั่วไป แต่ก็สามารถอะลุ่มอล่วย ออมชอมกันได้ ดัง สุกิจ ไชยยาอ้าย ว่า “ปัญหาความรุนแรงทางเพศบ้านเฮาบ่าไคมีสักเต้าใด เพราะอยู่กันแบบปี่แบบน้อง อู้กันได้อ”^{๑๑} (ปัญหาความรุนแรงทางเพศหมู่บ้านของเรา ไม่ค่อยมีปัญหา เพราะอยู่ด้วยกันแบบพี่น้อง ตกลงกันได้)

๒) **ปัญหาความรุนแรงด้านยาเสพติด** สบเต็นเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ได้รับผลกระทบอย่างหนัก จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดทุกชนิด เช่น ยาไอซ์ ยาบ้า เหล้า มีทั้งค้าทั้งเสพ เป็นจำนวนมาก ส่วนเหล้ามีการผลิตในหมู่บ้านด้วย ถูกกำหนดเป็นหมู่บ้านพื้นที่สีแดงอันดับหนึ่งของอำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เยาวชนบ้านสบเต็นเข้าถึงยาเสพติดเหล่านั้นได้อย่างง่ายดาย ดัง สิทธิศักดิ์ สวนดอก กล่าวว่า “ยาเสพติดในหมู่บ้านหาง่ายกว่าอะหยัง”^{๑๒} (ยาเสพติดในหมู่บ้านหาง่ายมาก) สอดคล้องกับ พุฑ วงศ์อ้าย กล่าวซ้ำอีกว่า “มันตึงแต่”^{๑๓} (จริงด้วย)

๓) **ปัญหาความรุนแรงด้านการพนัน** ถ้าพูดถึงปัญหานี้สมัยก่อนเล่นกันเพื่อความสนุกสนานยามว่าง หรือเวลาว่างงานศพ เป็นต้น แต่สมัยนี้เล่นกันเพื่อหวังผลกำไรโดยเอาทรัพย์สินมาเป็นเดิมพัน ทำให้เยาวชนลุ่มหลงมัวเมา ดัง ธรรมชัย ยาวุฒิ ว่า “สมัยก่อนเป็นเล่นกันบ่าใจใส่เงินทองกันจะอ้อ”^{๑๔} (สมัยก่อนเขาเล่นกันไม่ใช่เงินทองแบบนี้) ส่วน บัณฑิต วงศ์แถม ย้ำอีกว่า “แต่กะบ่าเดียนนี้เล่นกันเอาจนหมดเนื้อหมดตัว”^{๑๕} (จริงด้วย เดียนนี้เล่นการพนันกันจนหมดตัว)

๔) **ปัญหาความรุนแรงด้านอาชญากรรม** ที่เกิดในหมู่บ้านส่วนใหญ่แล้วก็ป็นคดีความไม่ค่อยรุนแรงเท่าไร ทำร้ายร่างกาย/ทะเลาะวิวาท ลักขโมย และความคิดเห็นต่างกันระหว่างเยาวชน ดัง ชนะชัย วราชัยกุล กล่าวว่า “บ้านเฮาบ่าไคมีสักเต้าใดอย่างเก่งก็ผิตเถียงกันเต้าอัน”^{๑๖} (บ้านเราไม่ค่อยรุนแรงเท่าไร ทำร้ายร่างกาย/ทะเลาะวิวาท ลักขโมย และความคิดเห็นต่างกันระหว่างเยาวชน ดัง ชนะชัย วราชัยกุล กล่าวว่า “บ้านเฮาบ่าไคมีสักเต้าใดอย่างเก่งก็ผิตเถียงกันเต้าอัน”)

^{๑๑} สัมภาษณ์ สุกิจ ไชยยาอ้าย, เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงิน คณะกรรมการสถาบันธรรมาภิวัฒน์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๑๒} สัมภาษณ์ สิทธิศักดิ์ สวนดอก, เจ้าหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการสถาบันธรรมาภิวัฒน์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พุฑ วงศ์อ้าย, บ้านสบเต็น ต.สบป่าด อ.แม่เมะ จ.ลำปาง, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๑๔} สัมภาษณ์ ธรรมชัย ยาวุฒิ, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านสบเต็น ต.สบป่าด อ.แม่เมะ จ.ลำปาง, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๑๕} สัมภาษณ์ บัณฑิต วงศ์แถม, ผู้ร่วมก่อตั้งเครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี, วัดสบเต็น ต.สบป่าด อ.แม่เมะ จ.ลำปาง, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๑๖} สัมภาษณ์ ชนะชัย วราชัยกุล, ผู้ใหญ่บ้านสบเต็น ต.สบป่าด อ.แม่เมะ จ.ลำปาง, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๖.

ค่อยมีเรื่องประเพณีสักเท่าไรอย่างมากก็ทะเลาะกันเท่านั้น) ขณะที่ แก้ว ดอนชัย ว่า “ผ่อไปแล้วมันบ่าใจไฟก็ลุกหลานบ้านเฮาหมด”^{๑๗} (มองไปแล้วไม่ใช่ใครที่ไหนลูกหลานบ้านเราทั้งหมด)

๓.๓ กระบวนการแก้ไขปัญหามลภาวะของเยาวชนบ้านสบเตี๊น

จากที่ได้ประมวลมาทั้งหมดนั้น กล่าวได้ว่า การบวนการแก้ไขปัญหามลภาวะของเยาวชนในพื้นที่ ได้ใช้พุทธวิธีและการสร้างเสริมกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่าง ๆ กล่าวคือ การใช้หลักอปริหานิยธรรม มีกิจกรรมการร่วมประชุมปรึกษาหารือเป็นประจำในกลุ่มสมาชิกทุกคน พร้อมกับ การปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตอันเป็นกุศล เสียสละ พัฒนาขยายกิจกรรม ทำงานเชิงรุกและลึก เน้นการจัดกิจกรรมในชุมชน กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาศึกษาของเยาวชน ที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายและชุมชน อาทิ โครงการเครือข่ายชุมชนคนไผ่ดี กิจกรรมที่ส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน กิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า กิจกรรมที่ส่งเสริมการฝึกอาชีพของเยาวชน ที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายและชุมชน กิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านดนตรีไทย ดนตรีสากลและดนตรีพื้นบ้าน ตลอดจนจนถึงการแสดงนาฏศิลป์ของเยาวชน พร้อมทั้งการให้ความสำคัญด้วยการที่เสริมกิจกรรมและพัฒนาศึกษา นำเสนอผลงานที่ดีเด่นต่อสาธารณะชน นำคุณค่าและความภาคภูมิใจมาสู่เยาวชน

ทั้งนี้ มีการจัดทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลายสนองตอบต่อปัญหาได้อย่างดียิ่ง โดยมีมิติที่หลากหลาย อาศัยการทำงานแบบบูรณาการ โดยใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการทำงาน ความสามารถและศักยภาพในการประสานภาคีเครือข่ายต่าง ๆ มาหนุนเสริมการทำงานด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหาคอรั้มการเครือข่ายชุมชนคนไผ่ดี มีภาระงาน มีกิจกรรมในการบำเพ็ญสาธารณะ มีคุณค่าและมีความสุขกับกิจกรรมที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์ ลงมือปฏิบัติจนปรากฏผลงานคือการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาที่เป็นรูปธรรมของสังคม ทั้งในด้านคุณภาพของเยาวชนที่มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ ยุติปัญหามลภาวะได้สำเร็จ ชุมชนในพื้นที่มี สภาพแวดล้อมที่ดี เศรษฐกิจเจริญรุ่งเรือง มีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต และมีความสุข ความสามัคคี ความเข้มแข็งของสมาชิกทางสังคมในพื้นที่ดังกล่าว การสร้างกลไกการขับเคลื่อนต้องมีโครงการ แผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาศึกษาของเด็กและเยาวชน ที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายและชุมชน มีการใช้หลักธรรมอย่างบูรณาการ เชื่อมโยงทุกฝ่าย ได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจังและจริงใจ จึงประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้นแบบที่น่ายกย่องและนำไปปฏิบัติในพื้นที่ต่าง ๆ ต่อไป โดยมีกระบวนการแก้ไข ดังนี้

^{๑๗} สัมภาษณ์ แก้ว ดอนชัย, ชาวบ้านสบเตี๊น ต.สบป่าด อ.แม่เมะ จ.ลำปาง, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๖.

กระบวนการแก้ไขปัญหามารยาทของวัดสบเต็น

เครือข่ายเยาวชนคนไฟดี วัดสบเต็น ตำบลสบป่าด อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง เป็นองค์กรที่เกิดขึ้นมาจากแนวคิดของพระอธิการสมบุญ ปณฺญาทีโป เจ้าอาวาสวัดสบเต็น โดยมีพระสาธิต อธิปญฺโญ และพระสุวรรณ สุวณฺโณ แห่งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเชียงใหม่ แห่งที่ ๒ วัดไร่เปิง (ตโปทาราม) ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่จะพัฒนาเยาวชนทั้งชายหญิงจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นเยาวชนในหมู่บ้านสบเต็นและหมู่บ้านใกล้เคียง ที่รวมกลุ่มกันเข้ามาทำกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ในวัดสบเต็น เพื่อแก้ไขปัญหามารยาทของเยาวชน แล้วประสบผลสำเร็จ โดยมีกระบวนการดำเนินขยายกิจกรรม ดังต่อไปนี้

๓.๓.๑ กระบวนการดำเนินขยายกิจกรรม

ในการขยายกิจกรรมโครงการ ได้ยึดหลักการของเครือข่ายชุมชนคนไฟดีดังนี้ ๑) หมั่นประชุมหารือกันเนืองนิตย์ ได้แก่ ที่ปรึกษาเครือข่ายฯ ต้องประชุมกันอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง กรรมการบริหารเครือข่ายฯ ต้องประชุมกันอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง สมาชิกเครือข่ายฯ ต้องประชุมกันอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง ๒) ทำทุกอย่างด้วยจิตอันเป็นกุศล ได้แก่ ทำทุกอย่างด้วยจิตอันเป็นกุศลฉันทะไม่หวังสิ่งตอบแทน ซึ่งระเบิดจากข้างใน ๓) ทำจริงไม่สร้างภาพหลอกผู้คน ถือหลักสัจจะ คือ ความจริงใจ ทำจริง ทำจากใจ ไม่เสแสร้งแกล้งทำ เพื่อหวังคำชื่นชมหรือสิ่งตอบแทน ๔) พัฒนาคนพัฒนางานประสานกัน พัฒนาคนด้วยการให้ทำงาน พัฒนางานด้วยการสร้างคน ให้มีความสุขกับการทำงาน มีความสำคัญกับการสร้างสรรค์ และนอกจากได้ยึดหลักกระบวนการดำเนินขยายกิจกรรมโครงการแล้ว มีกิจกรรมอื่น ๆ รองรับจำนวน ๗ กิจกรรมมาสนับสนุน ดังนี้

๑) **ทำงานเชิงรุกและลึก เน้นการจัดกิจกรรมในชุมชน** โดยใช้กลวิธีในการจัดกิจกรรมตลอดถึงกระบวนการทำงานเชิงรุกและลึก เพื่อพัฒนาศักยภาพในการพัฒนา ได้มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมในชุมชน ดังนี้

(๑) **ระเบิดจากข้างใน** คือ มีความรักหรือพอใจที่จะทำ เต็มใจที่จะทำ ตั้งใจทำ สุขใจที่ได้ทำ หรือมีความสุขขณะทำ โดยหลักการหรือวิธีการในการทำงานดังกล่าว เป็นไปตามหลักการที่ว่าการทำงาน คือการปฏิบัติธรรม หรือการทำงานคือการทำความดี นอกจากนั้นการระเบิดจากข้างในยังหมายถึงการป้องกัน แก้ไขปัญหายาเสพติดซึ่งมุ่งเน้นไปที่การปรับเปลี่ยนแนวความคิด หรือทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและกลุ่มเสี่ยง ให้ตระหนักในโทษภัยของยาเสพติด และการใช้มาตรการในการลงโทษหรือการจับกุมคุมขัง เนื่องจากการพัฒนาที่จิตใจและปัญญา เป็นการเริ่มต้นการพัฒนาที่ถูกต้องและยั่งยืน เพราะเมื่อไม่ได้พัฒนาด้านจิตใจ (ทั้งเขาและเรา) จะพัฒนาด้านใดก็ได้ไร้ผล ดังนั้น การพัฒนาต้องเริ่มที่ใจคนจึงจะเกิดผลพัฒนาที่ถาวร

(๒) **ขอน้ำใจจากข้างนอก** คือ ขอความร่วมมือจากบุคคล หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ หรือจากทุกภาคส่วน ทั้งทางด้านวิธีการทำงาน บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ มา

สนับสนุนเพิ่มเติมการทำงานอย่างบูรณาการ โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมด้วยการสร้างเครือข่ายขยายแนวร่วม จุดประกายขยายความคิด หรือการแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพทางดำเนินนโยบายและให้เกิดความหลากหลายในการปฏิบัติ

(๓) หาทางออกด้วยการศึกษา คือ ใช้การศึกษาเรียนรู้มาเป็นมาตรฐานในการทำงาน โดยการเข้าร่วมเวทีเสวนา การเข้าร่วมประชุม การเข้ารับการอบรม และการศึกษาดูงาน ที่ทางองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น หรือที่ทางเครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี TO BE NUMBER ONE พร้อมคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบ้านสบเตี๊นจัดขึ้น

(๔) พัฒนาด้วยข้อมูล คือ นำเสนอข้อมูลปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่เกิดจากยาเสพติดทั้งในระดับหมู่บ้านและประเทศ ให้คนในชุมชนได้รับทราบผ่านโอกาสและช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้คนในชุมชนทราบ และตระหนักถึงโทษภัยของยาเสพติด ตลอดจนถึงข้อมูลหรือบทเรียนของหมู่บ้าน ชุมชนที่เคยประสบปัญหาด้านการแพร่ระบาดของยาเสพติด แล้วสามารถแก้ปัญหาได้ ให้คนในชุมชนได้รับทราบผ่านโอกาสและช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้มีความหวังและกำลังใจ ตลอดจนถึงองค์ความรู้ หรือวิธีการในการแก้ไขปัญหายาเสพติดร่วมกัน

(๕) เพิ่มพูนการปฏิบัติ คือ กระตุ้นหรือรณรงค์ด้วยรูปแบบวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตามแนวทางที่เป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน แก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งทางตรงและทางอ้อม อย่างต่อเนื่องเป็นประจำสม่ำเสมอ โดยอาศัย

- อำนาจ : อำนาจทางทางการปกครองหรือโครงสร้าง ซึ่งใช้ในการสั่งการของนายอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

- ศรัทธา : ความศรัทธาของผู้คนที่มีความดีหรืออุดมการณ์ ตลอดจนถึงพระสงฆ์ และสถาบันพระมหากษัตริย์

- การศึกษา : เป็นการทำงานบนฐานการศึกษาเรียนรู้

- ข้อมูล : นำเสนอข้อมูลปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่เกิดจากยาเสพติดทั้งในระดับหมู่บ้านและประเทศ ให้คนในชุมชนได้รับทราบผ่านโอกาสและช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ทราบและตระหนักถึงโทษภัยของยาเสพติด ถือว่าเป็นเครื่องมือในการเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่อง

เนื่องจากการทำงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของผู้เสนอผลงาน เป็นไปแบบบูรณาการ กิจกรรมที่จัดทำจึงมีความหลากหลาย สนองตอบต่อปัญหาที่มีมิติอันหลากหลาย กล่าวคือ ในการจัดทำกิจกรรมเพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดขึ้นกิจกรรมหนึ่งนอกจากจะสนองตอบต่อวัตถุประสงค์หลักของกิจกรรมนั้น ๆ แล้ว ยังสนองตอบต่อการแก้ไขปัญหาด้านอื่น ๆ

๒) กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ : โครงการเครือข่ายชุมชนคนไผ่ดี มีภาระงาน มีกิจกรรมในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ได้แก่ ๑) รณรงค์งดเหล้า : เติมนรณรงค์งดเหล้า เช่น

รณรงค์งดเหล้าในงานศพ รณรงค์งดเหล้าในงานบุญประเพณี รณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา รณรงค์งดเหล้าในวันพระ ๒) มีจิตอาสาบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เช่น พัฒนาวัดในวันอาทิตย์ เก็บขยะรอบ ๆ หมู่บ้าน และทำความสะอาดสถานที่สาธารณะ

๓) กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาของเด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายและชุมชน :

(๑) เครือข่ายและชุมชน : มีกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาที่เป็นผลงานเด่น ๆ ได้แก่ จัดทำกิจกรรมได้หลากหลายสนองตอบต่อปัญหาที่มีมิติอันหลากหลาย เพราะอาศัยการทำงานแบบบูรณาการ ใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการทำงาน สามารถประสานภาคีเครือข่ายต่าง ๆ มาหนุนเสริมการทำงานด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดของบ้านสบเตี๊ญได้เป็นอย่างดี และใช้การวิจัยหรือการศึกษาเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการทำงาน

(๒) ส่งเสริมการศึกษาพัฒนาการเรียนรู้ ได้แก่ ทักษะศึกษา/ศึกษาดูงาน ศูนย์สารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ (ศูนย์คอมพิวเตอร์)

(๓) สร้างเสริมสุขภาพ ได้แก่ สนับสนุนส่งเสริมการเล่นกีฬาและออกกำลังกาย ป้องกันและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของไข้เลือดออก สืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านสมุนไพร (เตาอบสมุนไพร) และคุ้มครองผู้บริโภค

๔) กิจกรรมที่ส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชน : การป้องกันและแก้ไขปัญหายาที่เกิดขึ้นจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควบคู่กันไปกับ การแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยการจัดทำโครงการวัดปลอดภัย โครงการงดเหล้าเข้าพรรษา โครงการหมู่บ้านปลอดภัย โครงการงานบุญประเพณีปลอดภัย โครงการระดมความคิดเพื่อพิชิตเหล้า โครงการงดเหล้าและการพนันในงานศพ โครงการเดินรณรงค์ให้มีการดื่มและขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โครงการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาชีวิตสำหรับผู้ติดเหล้า และผู้ที่มีจิตศรัทธาทั่วไป

การแก้ปัญหายาที่เกิดขึ้นจากยาเสพติด บูรณาการไปกับการแก้ปัญหายาที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางเครือข่ายเยาวชนคนเฝ้าดี อันมีผู้เสนอผลงานเป็นผู้ร่วมบริหารจัดการทำขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการงดเหล้าและการพนันในงานศพ เป็นโครงการที่ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ใน พ.ศ. ๒๕๕๒ จังหวัดลำปาง ได้ประกาศให้หมู่บ้านสบเตี๊ญ เป็นหมู่บ้านปลอดภัยและการพนันในงานศพ ถือว่าเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ป้องกันและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของยาเสพติด ด้านการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา สนับสนุนให้มีการทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ เวียนเทียนในวันเข้าพรรษาและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๕) กิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า : ด้านการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ดังนี้

(๑) การจัดทำโครงการพัฒนาป่าชุมชน (การสร้างฝายชะลอน้ำ หรือฝายชะลอความชุ่มชื้น (Check Dam) กิจกรรมปลูกไม้ยืนต้น (ประดู่ สัก แดง มะค่า เต็ง-รัง ฯลฯ) กิจกรรมปลูกพืชที่กินได้ (ไผ่ ผักหวาน ผักเสี้ยว ฯลฯ) กิจกรรมทำแนวกันไฟ (ในฤดูแล้ง) กิจกรรมสำรวจและดูแลป่าชุมชนในวันหยุดหรือทุกวันเสาร์และอาทิตย์)

(๒) โครงการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ (กิจกรรมสร้างฝายชะลอน้ำ หรือฝายชะลอความชุ่มชื้น (Check Dam) กิจกรรมทำแนวกันไฟ (ในฤดูแล้ง) กิจกรรมสำรวจและดูแลป่าในวันหยุดหรือทุกวันเสาร์และอาทิตย์ กิจกรรมบวชป่าต้นน้ำ)

(๓) โครงการจัดการองค์ความรู้ด้านการใช้ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า (กิจกรรมการจัดประชุมเสวนาและให้ความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนของทางเครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี)

ดังนั้น กิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เป็นกิจกรรมเชิงนิเวศน์ทำให้เยาวชนรู้คุณค่าของป่าต้นน้ำและได้เรียนรู้วิธีอยู่ร่วมกับธรรมชาติ

๖) กิจกรรมที่ส่งเสริมการฝึกอาชีพของเยาวชนที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายและชุมชน :
กิจกรรมที่ส่งเสริมการฝึกอาชีพของเยาวชน เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านสมุนไพรควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยการจัดตั้งศูนย์สืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้าน ด้านสมุนไพร อบรมสมุนไพร เป็นต้น

๗) กิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านดนตรีไทย ดนตรีสากล และดนตรีพื้นบ้าน ตลอดจนจนถึงการแสดงนาฏศิลป์ของเด็กและเยาวชน : เพื่อเป็นการสืบสานศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ได้มีการสืบสานการตีกลองปี่พาทย์ การตีกลองยาว การเล่นดนตรีล้านนา ศิลปะการฟ้อนรำ การหล่อเทียนเข้าพรรษา ประเพณีลอยกระทงทรงความดี ประเพณีแห่ไม้ค้ำศรีมหาโพธิ์ ประเพณีส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่วิถีไทยวิถีพุทธ

ผลการบูรณาการแก้ไขปัญหาความรุนแรงของวัดสบเต็น

ผลจากการดำเนินงานดังกล่าวโดยใช้กระบวนการทำงานแบบบูรณาการการทำงานในทุกภาคส่วนทั้งบ้าน วัด โรงเรียน สถานีนอนามัยและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้บ้านสบเต็นจากเดิมเป็นพื้นที่สีแดงที่มีทั้งการเสพติด การค้า กลายมาเป็นหมู่บ้านสีขาวที่ปลอดยาเสพติดอย่างยั่งยืน เป็นสถานที่ศึกษาดูงานขององค์กร ชุมชนต่าง ๆ สถานีโทรทัศน์ สื่อหลายแขนงมาติดตามทำข่าวนำเสนออย่างต่อเนื่อง เป็นหมู่บ้านที่เป็นชุมชนต้นแบบของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดลำปาง เป็นหมู่บ้านที่มีผลงานด้านการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดดีเด่นของจังหวัดลำปาง หมู่บ้านปลอดยาเสพติดทั้งการเสพติด การค้า ยาเสพติด ประชาชน ผู้ป่วยได้รับการส่งเสริมอาชีพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข

เห็นได้ว่า ความปรารถนาที่จะฝึกหัดพัฒนาให้เยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของประเทศไทย เหล่านี้ ได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านกาย วาจา ใจ ให้เป็นกายที่อ่อนนุ่ม วาจาที่อ่อนหวาน จิตใจที่อ่อนโยน ตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นการปลูกฝังหรือสรรค์สร้างให้เยาวชนมีจิตสำนึกและค่านิยมที่ดี ที่ถูกต้อง มีวิถีชีวิตที่สร้างสรรค์พัฒนา เป็นประโยชน์แก่อกุลแก่สังคม ประเทศชาติ พระศาสนา และเป็นบุคลากรที่ดีมีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป โดยไม่ใช้เวลาที่ผ่านไปในแต่ละช่วงของชีวิตให้ล่วงเลยไปอย่างไร้คุณค่า

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพระสาธิต อธิปญโญ ผู้รับผิดชอบโครงการกล่าวด้วยความภาคภูมิใจ ถึงวัตถุประสงค์ของเครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี เป็นองค์กรที่สนับสนุนส่งเสริมให้เยาวชนแห่งนี้ ได้น้อมนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน อันจะนำไปสู่การมีวิถีชีวิตที่ดีงามว่า

เป้าหมายของเครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี เป็นองค์กรที่สนับสนุนส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน ได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านกาย วาจาและจิตใจ ให้เป็นกายที่อ่อนนุ่ม วาจาที่อ่อนหวานและจิตใจที่อ่อนโยน ตามหลักธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา มีจิตสำนึกและค่านิยมที่ดีที่ถูกต้อง มีวิถีชีวิตที่สร้างสรรค์พัฒนา เป็นประโยชน์แก่อกุลแก่สังคม ประเทศชาติ พระศาสนา ใช้เวลาที่ผ่านมาผ่านไปในแต่ละช่วงของชีวิตอย่างมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ เป็นบุคลากรที่ดีมีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญ ในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป คณะผู้บริหารเครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี ประกอบด้วยบุคลากรจากหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน ทั้งจากบ้าน วัด โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กิจกรรมหลักของเครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี ปฏิบัติธรรม ศึกษาธรรมะ ทำบุญตักบาตร ไหว้พระสวดมนต์และฟังพระธรรมเทศนา ตามวาระและโอกาสที่เหมาะสม ตักถองบูชาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาทุกวันโกนและวันพระ ดูแลศูนย์สืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านสมุนไพร ร่วมกันรณรงค์ให้ชุมชนของตนเอง เป็นเขตปลอดอบายมุข ตามวาระและโอกาสที่เหมาะสม และทำความสะอาดพัฒนาวัด โรงเรียนและสถานที่สาธารณะ ตามวาระและโอกาสที่เหมาะสม^{๑๘}

ผลงานเด่นของการทำงาน

โดยจัดทำกิจกรรม ๗ กิจกรรม สนองตอบต่อปัญหาที่มีมิติอันหลากหลาย เพราะอาศัยการทำงานแบบบูรณาการ ใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการทำงาน สามารถประสานภาคีเครือข่ายต่าง ๆ มาหนุนเสริมการทำงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของบ้านสบเตี๊นได้เป็นอย่างดี ใช้การวิจัยหรือการศึกษาเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการทำงาน

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระสาธิต อธิปญโญ, ผู้อำนวยการสถาบันธรรมมาภิวัฒน์, วัดสบเตี๊น ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๖.

๓.๓.๒ ผลการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จ

จากการประเมิน มีเยาวชนที่ผ่านกระบวนการฝึกอบรม สัมมนากลุ่มย่อย ทำกิจกรรมในโครงการของวัดสบเตี๊ญ จากโครงการเครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดีและสถาบันธรรมมาภิวัฒน์ ได้ดำเนินการผ่านมาแล้ว มีผลให้ปัญหายาเสพติดของหมู่บ้านสบเตี๊ญได้รับการแก้ไขได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถวัดและประเมินผลได้ จึงทำให้หมู่บ้านสบเตี๊ญในอดีตเคยเป็นหมู่บ้านพื้นที่สีแดง อันดับที่ ๑ ของอำเภอแม่เมาะ ด้านการแพร่ระบาดของยาเสพติดและปัญหาความรุนแรงของเยาวชนด้านอื่น ๆ มากมาย กลายมาเป็นหมู่บ้านต้นแบบด้าน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตลอดจนถึงเป็นสถานที่ศึกษาดูงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของบุคคล องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ หลายองค์กรและหน่วยงาน ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๕๒ โทรทัศน์ช่อง NBT ในขณะนั้น ได้มาทำข่าวในหมู่บ้านสบเตี๊ญและเผยแพร่ ออกอากาศในวันยาเสพติดประจำปี และนอกจากนั้นยังส่งผลให้บุคลากรและองค์กร อันได้แก่ เครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี TO BE NUMBER ONE คณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด บ้านสบเตี๊ญ ได้รับโล่และประกาศนียบัตรจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๕๑ คณะกรรมการประสานงานด้านสาธารณสุขอำเภอแม่เมาะ ได้ประกาศให้ เครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี เป็นเครือข่าย/ชมรมต้นแบบด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดของ อำเภอแม่เมาะ

พ.ศ. ๒๕๕๑ สถานีตำรวจภูธรแม่เมาะ ได้มอบประกาศเกียรติคุณให้หมู่บ้านสบเตี๊ญ ในฐานะหมู่บ้านสีขาวหรือหมู่บ้านต้นแบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

พ.ศ. ๒๕๕๑ พระอาจารย์สาธิต ธีรปญโญ เลขาธิการคณะกรรมการบริหารเครือข่าย เยาวชนคนไผ่ดีในขณะนั้น ได้รับโล่และประกาศนียบัตรเชิดชูเกียรติ ผู้มีผลงานดีเด่น ด้านป้องกัน ยาเสพติด ประจำปี ๒๕๕๑ จากผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง

พ.ศ. ๒๕๕๒ จังหวัดลำปางได้คัดเลือกให้เครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี เป็นตัวแทน TO BE NUMBER ONE ประเภทชุมชน ของจังหวัดลำปาง เข้าแข่งขันมหกรรม TO BE NUMBER ONE ระดับภาคเหนือ ประจำปี ๒๕๕๓ ณ โรงแรมโลตัสบางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ ๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๒

พ.ศ. ๒๕๕๒ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง ได้ประกาศให้เครือข่ายเยาวชน คนไผ่ดีวัดสบเตี๊ญ เป็นภาคีเครือข่ายสุขภาพต้นแบบของอำเภอแม่เมาะ

พ.ศ. ๒๕๕๒ กระทรวงยุติธรรมได้ประกาศให้วัดสบเตี๊ญ อันเป็นสถานที่ก่อตั้งของ ศูนย์ประสานงานเครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี และคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด บ้าน สบเตี๊ญ เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของกระทรวงยุติธรรม

พ.ศ. ๒๕๕๓ จังหวัดลำปางได้คัดเลือกให้เครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี เป็นตัวแทน TO BE NUMBER ONE ประเภทชุมชน ของจังหวัดลำปาง เข้าแข่งขันมหกรรม TO BE NUMBER ONE ระดับภาคเหนือ ประจำปี ๒๕๕๓ ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

พ.ศ. ๒๕๕๓ สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดลำปาง ได้ประกาศให้เครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี เป็นชมรม TO BE NUMBER ONE ประเภทชุมชน ดีเด่นของจังหวัดลำปาง

พ.ศ. ๒๕๕๓ จังหวัดลำปางโดยผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง ในฐานะผู้อำนวยการศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดลำปาง แต่งตั้งให้พระอาจารย์สาธิต อธิปญโญ ประธานคณะกรรมการบริหารเครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี และเลขานุการคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบ้านสบเตี๊น เป็นกรรมการศูนย์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ภาคประชาสังคมจังหวัดลำปาง

ส่วนหลักแนวคิดทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้บัญญัติหลักการควบคุมตนโดยการใช้สติปัญญา เพื่อป้องกันความรุนแรงทางจิต ความลุ่มหลงมัวเมา ขาดการควบคุมตนเอง ขาดวินัย ในการดำเนินชีวิตที่ดีและถูกต้อง โดยมีหลักธรรมสำคัญส่งเสริมพัฒนาการดำเนินชีวิต ให้เจริญก้าวหน้าประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษาหรืออาชีพการงานก็ตาม ซึ่งทำให้เยาวชนสามารถควบคุมตนเองได้ มีการดำเนินชีวิตด้วยการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม นำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง เรียกว่า ธรรมที่นำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง (จักร ๔)^{๓๙} ดังนี้

๑) เลือกอยู่ถิ่นที่เหมาะสม งานพัฒนาท้องถิ่นให้เหมาะสมแก่การสร้างความดี สิ่งแวดล้อมที่อำนวยความสะดวก พัฒนาคุณภาพชีวิต การแสวงหาความรู้ การสร้างสรรค์ความดีงาม และความเจริญก้าวหน้า (ปฏิรูปเทวาสะ)

๒) งานสร้างเครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดีให้เกิดขึ้นรอบตัว (สัปปุริสอุปสมถะ)

๓) การตั้งจิตไว้ในศรัทธา ศีล สุตะ จาคะและปัญญา ตั้งตนไว้ถูกต้อง คือ ดำรงตนมั่นตามหลักธรรมและทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง (อัตตสัมมาปณิธิ)

๔) การมีบุญวาสนามาก่อน มีต้นทุนดีได้เตรียมไว้ (บุพเพกตบุญญา)

ยิ่งกว่านั้น ศีลในฐานะที่เกี่ยวกับกระบวนการทางสังคม มีการประชุมชาวบ้าน แจ้งปัญหาให้ทราบ วินิจฉัยร่วมกัน ถ้าจะสร้างระเบียบวินัยเกี่ยวกับการลดปัญหาความรุนแรงของเยาวชนทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ปัญหาความรุนแรงทางเพศ ด้านยาเสพติด ด้านการพนัน และด้านอาชญากรรม สามารถเขียนขั้นตอนของศีลได้ดังนี้ ชักชวนคนในชุมชนให้เกิดความตระหนักก่อเกิดกระบวนการลงมติเรียนรู้ร่วมกัน ออกกฎเกณฑ์ กติกา (บัญญัติ) ทำอย่างไรที่จะส่งเสริมการปรับพฤติกรรมของเยาวชน ดังนั้น สามารถปรับพฤติกรรมของเยาวชน ได้ดังนี้

^{๓๙} อย.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๑/๕๐.

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม^{๒๐} ของเยาวชนให้เป็นคนที่มีกาย วาจา ใจที่สะอาด เรียกอีกอย่างว่า ศีล แปลว่า ปกติ คือทำกายและวาจาให้เป็นปกติให้เรียบร้อย ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้ใด แปลว่า เย็น คือทำให้เป็นคนเยือกเย็น ทำให้เย็นกาย เย็นใจ ไม่ต้องเดือดร้อนเพราะขาดศีล แปลว่า เกษม คือปลอดภัย ทำให้เบากายเบาใจ โดยความเป็นที่พึ่งอาศัยแห่งกุศลธรรมทั้งหลาย ศีล คือ เจตนา หมายถึง ความประพฤติชอบทางกาย และวาจา การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย การรักษาปกติตามระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว เจตนางดเว้นจากบาป การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน ศีล มีหลายระดับ ได้แก่ ศีล ๕ สำหรับคนทั่วไป (ขั้นพื้นฐาน) ศีล ๘ สำหรับอุบาสกศีล ศีล ๑๐ สำหรับสามเณร ศีล ๒๒๗ สำหรับพระภิกษุ สำหรับการปรับพฤติกรรม ความรุนแรงของเยาวชน (ศีล ๕) ดังนี้

- ๑) เมื่อเราไม่ฆ่าสัตว์^{๒๑} จะทำให้เราเป็นผู้ที่มีความสะอาดทั้ง กาย วาจา ใจ
- ๒) เมื่อเราไม่ถือเอาสิ่งของของบุคคลอื่น เราจึงต้องขยัน ทั้ง กาย วาจา ใจ ทำมาหากินด้วยตนเอง
- ๓) เมื่อเราเว้นจากความมักมากในกาม จะทำให้เราเป็นคนประหยัด ทั้งกาย วาจา ใจ ไม่ทำร้ายจิตใจของคู่ครองและลูก หลานให้เจ็บปวด
- ๔) เมื่อเราเว้นจากการกล่าวเท็จ จะทำให้เราเป็นคน ซื่อสัตย์น่าเชื่อถือ ทั้งกาย วาจา ใจ
- ๕) เมื่อเราเว้นจากการดื่มน้ำเมา จะทำให้เราเสียสละสิ่งที่ไม่ดีออกจากกาย วาจา ใจ และเสียสละสิ่งดี ๆ เพื่อบุคคลอื่น
- ๖) เมื่อเรารักษาศีล ๕ ได้ครบ จะทำให้เรามีความกตัญญูรู้ตอบแทนผู้มีพระคุณ สังคมประเทศชาติ ด้วย กาย วาจา ใจ

ดังจะเห็นว่า พุทธวิธีได้ให้ความสำคัญกับการสร้างเหตุปัจจัย ที่แยกเยาวชนจากความตกต่ำไปสู่ความรุนแรง ด้วยการให้ร่วมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ โดยกระตุ้นความสนใจ ความชื่นชอบด้วยกิจกรรมพุทธวิธีนี้ เห็นได้ว่าเป็นการแก้ที่ต้นเหตุ คือเปลี่ยนสภาพแวดล้อม ตรงกับหลักการเลือกคบมิตร ไม่คบคนพาล ให้คบบัณฑิต การปลูกฝังค่านิยม ทศนคติ ให้มีฉันทะในกิจกรรมที่ดี ให้มีส่วนร่วมในเครือข่ายสร้างชาติ ทำกิจกรรมมุ่งประโยชน์สุขแก่เยาวชน สังคม เป็นการสร้างเหตุปัจจัยภายนอกและเชื่อมโยงด้วยการให้การยอมรับในผู้ที่บำเพ็ญประโยชน์ เป็นการยกย่องอนุโมทนาผู้ที่กระทำความดี หรือการยกย่องให้คนดีเป็นผู้นำของกลุ่ม เช่น TO BE NUMBER ONE พุทธวิธีให้แนวทางทั้งการนำปัญญามาใช้ในการพัฒนาเชิงลึก เชิงรุก และพัฒนาไม่หยุดนิ่ง การใช้ปัญญาแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง แก้ที่สาเหตุของปัญหาและส่งเสริมให้หาทางออกด้วยการศึกษา ซึ่งย้ำ

^{๒๐} วิ.ม.ท. (ไทย) ๑/๒/๒.

^{๒๑} ชุ.ช.ท. (ไทย) ๒๗/๔๘/๓๓๔.

ชัดเจนในการใช้ปัญญา นอกจากนี้ก็ได้ส่งเสริมให้ใช้ความเพียร ไม่ย่อท้อ ใช้หลักคิดด้วยจิตเมตตา กรุณา หรือใช้ทั้งพระเดชพระคุณแก่ผู้ทำความดี ซึ่งต้องได้รับการยกย่องชื่นชม ผู้กระทำความผิดมี บทลงโทษให้เป็นบทเรียน ให้แก้ไขปรับปรุงและมีตัวอย่างคนทำความดี เหล่านี้เป็นการนำหลักธรรม เชิดชูคุณธรรม และส่งเสริมจริยธรรมมาใช้ตามหลักศีลธรรม กล่าวคือคุณธรรมนั้นก่อเกิดสร้างสม และปลูกฝังให้แก่เยาวชนได้เป็นปัจจัยสร้างความแข็งแกร่งภายใน ส่วนภายนอกคือส่งเสริมจริยธรรม ด้วยการสร้างสรรค์พฤติกรรมที่ดี สภาพแวดล้อม สังคมและการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดี สร้างสรรค์ อย่างสม่ำเสมอ นับว่าเป็นการใช้ความเพียร ใช้ขันติธรรมใช้พรหมวิหารธรรม ซึ่งล้วนเป็นหลักการ ปฏิบัติครบองค์แห่งไตรสิกขา คือศีล กัมมัฏฐาน วาจา สมาธิ พัฒนาคุณภาพอารมณ์และจิตใจใฝ่ดี ปัญญาแก้ไขและสร้างสรรค์ความรู้ ความเข้าใจในการเลือกดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง เหล่านี้คือหลัก ความคิดตามพุทธวิธี ซึ่งการแก้ไขปัญหาด้วยศีลธรรม ตามหลักพุทธธรรมคือไตรสิกขาและนำมาสู่ภาค การปฏิบัติในรูปแบบนโยบายและกิจกรรมต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหามารยาทของเยาวชน โดยมี กรอบกระบวนการแก้ไขปัญหามาของเยาวชน ดังนี้